

Statsminister Gro Harlem Brundtland

Årsmøte i Sør-Trøndelag Arbeiderparti søndag 10. februar 1991

Kjære partifeller,

Vi kan hvis vi vil!

Da vi satte oss på flyet i snøvær tidlig i går, var det en fornøyd flyver som annonserte to gull og ett VM. Jeg starter med å minne om dette, fordi mange kan få det inntrykket i disse dager at problemene bare tårner seg opp; i arbeidsmarkedet, i vanskelige EØS-forhandlinger og ikke minst på det internasjonale planet. Optimismen fra 1990 ble brått og brutalt vendt til pessimisme og bekymring.

For arbeiderbevegelsen har slike situasjoner alltid manet frem det beste i oss; sammen skal vi møte utfordringene og kjempe for de gode løsningene. Det er i tider som dette at våre ærgjerrige mål for vår politikk og organisasjon skal komme til sin rett. Selv om vi nå har fått gjennomslag for vår politikk i Stortinget og opplever økt aktivitet i egen organisasjon - er det i tiden fremover at de mest krevende takene skal tas.

Og vi skal ikke slå av på de krav vi stiller til oss selv. Det kan bli avgjørende for viktige verdier om vi makter å gjøre 90-årene til et tiår i sosialdemokratiets tegn. Det er stilt forventninger til Arbeiderpartiet, om å lede an i de krevende forandringer Norge står overfor. Dette er en forventning vi skal vite å innfri. Det er tid for oppbrudd fra de reaksjonære og egoistiske strømningene som altfor sterkt preget det forrige tiåret! Nå må vi mobilisere mennesker og miljøer for felles verdier - for et bærekraftig samfunn.

Å mobilisere lokale krefter både i kommuner, fylker og i lokalt næringsliv er et viktig mål for partiet - slik vi nå har vist det gjennom denne kampanjeuken - slik dere viste det her i Trondheim på kampanjedagen i går.

Arbeid for alle er jobb nummer én.

Denne prioritering som fylkespartiene og landsstyret gjorde ifjor har vist seg å være helt riktig. Vi sa ifra i fjor høst at Regjeringen Syse ga et for optimistisk bilde når den hevdet at ledigheten var på vei ned. Vi pekte på at budsjettforslaget fra den borgerlige regjering la opp til en for liten innsats for å få sysselsettingen opp og ledigheten ned.

Den utvikling vi senere har sett, har dessverre vist at vi hadde rett, og at det var helt nødvendig med en ny og endret kurs.

Ledigheten er altfor høy. Slik vil vi ikke ha det i vårt land! Vi må ikke gi opp og gradvis venne oss til en høy ledighet, slik det har skjedd i mange andre land. Regjeringen tar sin del av ansvaret. Vår helt sentrale oppgave er å bekjempe ledigheten. Januar-tallet i seg selv viser den utfordringen vi nå har startet på. Da skal vi huske: Den kursendring vi foretok ved vårt budsjettforslag og de tiltak vi fikk gjennomslag for i Stortinget har ennå ikke begynt å virke.

På grunnlag av det vedtatte budsjett går de berørte departementer gjennom oppgavene for å få best mulig effekt av midlene, særlig for de unge og de langtidsledige. Landet trenger Arbeiderpartiets mer offensive økonomiske politikk. Vi har allerede fått til en styrking av kommuneøkonomien, stimulering av bygg og anleggsektoren, økte bevilgninger til forskning og utvikling, og økninger i tilskuddene til energiøkonomisering og en vesentlig økt operasjonsramme for arbeidsmarkeds-tiltakene.

Den høye ledigheten innen bygg og anlegg var en viktig årsak til at Regjeringen også la opp til økte rammer for boligbyggingen ved siden av å stimulere den offentlige bygge- og anleggsvirksomhet.

Vi fikk gjennomslag for lavere renter for boliglån i statsbankene. Vi har fått til 200 mill ekstra til etableringslån for ungdom så de lettere kan overta brukte boliger. Dette betyr at det kan gis etableringslån for kjøp av nærmere 2000 boliger. For Husbanklån uten rentesubsidier, vil lånene til hver enkelt bolig bli økt slik at det blir lettere for små-husbyggere å finansiere nye prosjekter. Slik kan vi også hjelpe ferdighusfabrikkene som nå har store problemer.

For å støtte den sosiale boligbyggingen, vil vi også øke innsatsen i prosjekter i boligsamvirket og byfornyelse som har økonomiske vansker på grunn av omsetningsproblemene.

I tillegg vil vi intensivere arbeidet med energiøkonomiserende tiltak. ENØK-tiltak i boliger og yrkes- bygg vil gi positive virkninger for leverandørindustrien, bygg- og anleggsnæringen. Moderniseringen av hele vann- kraftsystemet er et område som både kan gi økt tilgang på miljøriktig energi og flere arbeidsplasser i industri og anlegg.

Mange unge er urolige for om de får en utdanningsplass eller ikke. For å hjelpe ungdom i utdanning vil Regjeringen opprette inntil 3000 ekstraordinære studieplasser i høyere utdanning. Dette vil samtidig lette presset i den videregående skole. Her vil Regjeringen stille inntil 40 mill.kr. til disposisjon for fylkene til utstyr og lokaler. Slik kan vi oppnå en ekstra satsing på elevplasser i det videregående skoleverket, ikke minst de yrkesfaglige studieretninger, som har fått alt for liten oppmerksomhet både fra statens og fylkenes side.

Å øke sysselsettingen og få ned ledigheten, er en oppgave som må gjelde alle deler av det norske samfunn. Det er helt nødvendig med en bred innsats.

Derfor ser vi nå på viktige deler av næringspolitikken både på grunnlag av de innspill som kommer fra ledere i norsk næringsliv og organisasjonene i arbeidslivet. Så har vi satt igang en gjennomgang av næringspolitikken innad i arbeiderbevegelsen i et samarbeid mellom parti- og fagbevegelse. Et hurtigarbeidende utvalg, med Gunnar Berge som leder, tar nå for seg tre hovedspørsmål:

- Om situasjonen og utsikter for de viktigste industrigrenene - når det gjelder markedsforhold, lønnsomhet og sysselsetting;
- Om hovedtrekk i bruken av de næringspolitiske virkemidlene; og
- Om behovet for nye samarbeidsformer mellom bedrifter og myndigheter for å stimulere nyskaping og utvikling i alle deler av næringslivet.

Her er det aktuelt med nye tiltak og reformer både nå og i vår - i revidert nasjonalbudsjett - og i budsjettet til høsten, parallelt med videreforingen av den viktige skattereformen vil vi se på forslag som kan styrke bedriftenes egenkapital. Samtidig som vi lager et nytt og bedre skattesystem, må vi lage regler som letter overgangen. Vi må ta hensyn til at skattekreditt ikke er helt det samme som kontante penger. Regjeringen arbeider med effektivisering og samordning av virkemidler for den offentlige næringslivsfinansiering. Dette, sammen med økt inntjening i næringslivet selv, må danne grunnlag for økte investeringer for å gi arbeidsplassene tryggere grunn under føttene. Vi er særlig opptatt av de små og mellomstore bedriftene. Det er disse vi har flest av. Det er her mye av grunnlaget for ny vekst må legges.

I et lite land som vårt er det likevel ikke nok å få det som heter rammebetingelsene i orden og så la markedet virke. Vi trenger også en bred mobilisering og et samarbeid både regionalt og nasjonalt for å utløse nye krefter og få til nyskaping. Det må vi greie skal vi utvikle de bedriftene vi allerede har og skape grunnlag for lønnsomme, trygge og

fremsynte virksomheter.

Med den vanskelige perioden landet nå har bak seg, får vi stadig flere langtidsledige. Det er en tragedie for den som rammes - og det skaper uro og usikkerhet i familien og i nærmiljøet. De langtidsledige og personer som mister dagpengerettighetene etter 80 uker på trygd er et alvorlig problem. Regjeringen ønsker å gi alle langtidsledige som mister trygden etter 80 uker et tilbud om arbeidsmarkedstiltak, utvidet arbeid for trygd, lønnstilskudd eller opplæringstiltak. Det betyr at kommunesektoren må dra nytte av dette til å løse nødvendige oppgaver i større grad enn i dag. Det er her ikke meningen at dette skal komme til foretrengsel for fast ansatte. Også ideelle organisasjoner kan stå som arbeidsgivere. Derfor er det viktig å få økt aktivitet også i organisasjonslivet i kommunene.

Vi må heller ikke glemme: En stor og viktig del av den samlede utdanningen skjer mens folk er ute i arbeidslivet. Jeg vil derfor understreke hvor viktig det er at partene i arbeidslivet tar større ansvar for å stimulere til etterutdanning.

Det er bare fire måneder siden Regjeringen Syse hadde lagt fram sitt første selvstendige statsbudsjett, med forslag om betydelige skattelettelser for de med høy inntekt, og et stramt opplegg også for kommunene. Miljøinnsatsen og satsningen på barn og unge var slett ikke fremtredende i Syse-regjeringens opplegg. Den hevdet at ledigheten hadde passert toppunktet, og hadde alt for optimistiske anslag for de private investeringer. Den avviste våre krav om en mer offensiv økonomisk politikk for å unngå en forverring.

Høyre ble stående alene både om skatteopplegg og mye annet i Syse-budsjettet. Senterpartiet og Kristelig Folkeparti gikk inn i budsjettssamarbeid med Arbeiderpartiet om en annen og en bedre skatteprofil, en forbedring av miljøinnsatsen og en

vesentlig økt innsats for å styrke barnevernet og få fart på utbyggingen av barnehager.

Et borgerlig regjeringssamarbeid virker fjernere nå enn noen gang. Høyre mistet ikke bare regjeringsmakt. Det synes som partiet mistet både troen på seg selv, sin politikk og sin ledelse. Det er ikke hverdagskost i norsk politikk at en nestleder, slik Høyres Svein Ludvigsen gjorde, offentlig gir uttrykk for at hans eget parti ikke kan komme i regjeringsposisjon igjen før i 1997. Høyre er på leting - både etter sin egen identitet og etter en troverdig politikk.

Uenigheten mellom de tre borgerlige partier bekreftes på stadig nye områder - nå også i utenrikspolitikken, og er også en avspeiling av Høyres usikre profil. Presset av et aggressivt Fremskrittsparti, følger Høyre nå opp med en annen linje i Gulf-krisen. Mellompartiene er enig med, og støtter Arbeiderpartiets og Regjeringens politikk, i tråd med den politikk som allerede var lagt i samarbeid mellom den tidligere regjeringen og Arbeiderpartiet i opposisjon.

Ved siden av arbeid, står miljø og barn og unge øverst på vår politiske dagsorden for 1991.

Barns hverdag av i dag skal sette preg på Norge av i morgen - som vår miljøpolitikk i dag vil prege våre barns hverdag i morgen. For hvilke ressurser kan vel være viktigere å forvalte enn barna og vårt felles miljø.

Hvordan er så hverdagen for våre minste? Mange foreldre føler at hverdagen i altfor stor grad preges av dårlig tid, dårlig råd og dårlig samvittighet. Den etterhvert så omtalte "livsklemmen" gjør seg gjeldende akkurat på det tidspunkt da barn og foreldre virkelig burde ha tid til hverandre. Isteden opplever mange et heseblesende kappløp mellom egen arbeidstid, barnehagens åpningstid eller dagmammans hente-

tid, forretningenes lukningstid og kveldens fulle program der barn skal hentes og bringes til ulike aktiviteter. Tiden er blitt familielivets knapphetsfaktor. Tid vi trenger til omsorg.

Barna er først og fremst foreldrenes ansvar, men det må være en felles oppgave å sikre dem gode og trygge oppvekstvilkår. Sikre at ikke barna blir taperne i samfunnsutviklingen. Derfor gjorde landsmøtet barn og unge til ett av våre satsningsområder, og derfor har Regjeringen i sitt første statsbudsjett lagt opp til en barnepolitisk offensiv. Vedtaket om å ta barna på alvor, omfatter både behovet for et bedre barnevern og et bedre oppvekst-miljø. Landsmøtet har satt krevende mål:

- Den lønnede foreldrepermisjonen utvides til ett år innen utgangen av 1993.
- Alle barn mellom 1-6 år sikres plass i barnehage eller annet tilrettelagt tilbud.
- Heldagsskoletilbud for alle barn i 1.-3. klasse bygges ut innen 1993.
- Når heldagsskoletilbudet er utbygget, gis seksåringene et heldagstilbud i skolen.
- Barne- og ungdomsvernet utvikles slik at barns rettigheter styrkes, køene i barnevernet avvikles og kommunene og fylkeskommunene bygger opp et velfungerende barnevern.

Når vi nå har valgt barn og unge som satsningsområde, betyr jo ikke det at Matz Sandman og Gudmund Hernes alene skal tenke på barn og unge. Departementene og statsrådene skal prioritere barn og unge innen sine områder. Men ikke bare dem. Skal vi lykkes, er det viktig at alle ledd i hele partiet følger opp.

Ingen her er vel i tvil; Ansvaret hviler også på alle som representerer partiet i kommunestyre, formannsskap og fylkesting. La oss sørge for resultatene i den enkelte kommune og det enkelte fylke når budsjettene vedtas og planene legges! Det er et ansvar, men også en utfordring - og ikke

minst - det gir muligheter til å vise hva Arbeiderpartiet står for i praktisk politikk - på lokalplan som på riksplan.

Mange er urolige for skadene på vårt miljø, men også i tvil om hvordan vi skal greie både trygt arbeid og et trygt miljø. La det være klart: 1990-årene må bli tiåret for en storstilet, miljøpolitisk snuoperasjon. Det finnes ingen vei utenom - vi må finne løsninger gjennom forpliktende samarbeid - både i vårt eget land og mellom nasjoner. Våre handlinger - eller mangel på handling - i 1990-årene vil få stor betydning for livsgrunnlaget for framtidens generasjoner - våre barn og barnebarn. Det overordnede målet er å legge grunnlaget for en bærekraftig utvikling. Og la meg med en gang slå fast: En slik utvikling betyr at grunnleggende behov blir ivaretatt, retten til arbeid, fritid og trygghet.

Det mangler ikke på fakta som viser oss at det miljøpolitiske budskapet må tas på alvor. Stadig mer kunnskap om synlige og usynlige trusler mot atmosfæren, vann og jord viser oss dette. Det er ikke lenger spørsmål om vi er i ferd med å bryte jordas tålegrense, men om hvordan vi nå i tide skal klare å snu farlige tendensene.

Som vi sa i rapporten Vår Felles Framtid: "Jorden er en, men verden er ikke en". Der landegrenser skaper sjåvinisme, styringsvansker og avmakt, må vi skjære gjennom med tillitsskapende arbeid, overnasjonale avtaler og klare forpliktelser.

Vi er kommet kort i den globale samordningsprosessen. Grunnlaget for den nødvendige snuoperasjonen må vi skape i bredden. Vi må bygge brede allianser; den enkelte, organisasjoner, myndigheter, bedrifter og de store konsernene må trekke i samme retning. Det er en mobilisering som må komme både fra grasrot og maktsentra. Grunnlaget ligger i kunnskap, ansvar og en opplyst opinion.

Vi må legge Føre-var-prinsippet til grunn. Vi må gjennomføre tiltak for å unngå alvorlig miljøødeleggelse selv om vi ikke har den fulle vitenskapelige visshet om skadenes omfang og konsekvenser.

De mest alvorlige miljøproblemene er i sitt vesen internasjonale. Det vil ikke hjelpe Norge om vi bare skulle rydde i eget land. Vi er helt avhengige av at andre land begrenser sine forurensninger.

Derfor blir vi også helt nødt til å gi tilleggsressurser til U-landene. De kommende internasjonale miljøavtalene vil gi utviklingslandene økte kostnader, selv om problemene mest av alt er skapt av industrilandene. Skal vi få u-landene med på snuoperasjonen, må vi bistå med økonomiske midler som kommer i tillegg til den nåværende utviklingshjelpen. Nye miljøfond må derfor opprettes klart adskilt fra de ordinære bistandsbudsjettene.

Dette er de retningslinjer vi som sosialdemokrater må gå i bresjen for. De nordiske landene må være de fremste pådriverne i det internasjonale arbeidet.

I begynnelsen av denne uken begynte klimaforhandlingene i Washington. Forhandlingene kan bli krevende. Norge, som allerede har sluttet seg til målsettingen om å stabilisere utslippene av CO₂ på 1989-nivå innen år 2000, vil i likhet med andre land måtte vurdere hvilke nye mål vi nå skal gå inn for. Norge har spilt og skal fortsette å spille en meget aktiv pådriverrolle i dette internasjonale arbeidet.

Det internasjonale avtaleverket bli viktig. Hvis den gamle typen avtaler blir valgt - de som sikter mot det enkle prinsipp om like og prosentvise reduksjoner for hvert enkelt land, uansett utgangspunkt og bruk av renseteknologi - vil det

koste "rene" land svært mye mer enn hva kostnadene vil bli for land som forurenser langt mer. Slike avtaler bidrar ikke til å bringe de samlede utslippene raskt nok ned. La meg ta et eksempel: Ytterligere reduksjoner i SO₂ her i landet koster nesten 10 ganger mere enn i Polen.

Vi trenger nye miljøavtaler som fremmer det europeiske og globale miljøet på en bedre måte. Da må vi kunne satse mer i Polen og mindre hjemme - til vårt felles beste. Det er slike sammenhenger som viser hvor viktig det er å drøfte nye avtaler og virkemidler, slik som fordeling av utslippskvoter til de enkelte land - og mulighet for å kjøpe eller leie dem, så innsatsen går dit man får mest miljø igjen for pengene.

Som stor olje- og gassprodusent, må Norge også arbeide for å finne fornuftige løsninger og sikre en bærekraftig videreutvikling av disse omfattende ressursene - også på land - som samtidig vil være i tråd med en fremsynt klima- og miljøpolitikk på europeisk nivå.

Heidrun-saken illustrerer denne utfordringen; en sak hvor engasjementet har vært stort, og ulike syn har stått mot hverandre.

Fra Midt-Norge - og ikke minst fra partifeller i Sør-Trøndelag - har vi mottatt sterke krav om at gassen som finnes i feltet bør ilandføres og benyttes til industriell virksomhet - for å styrke det lokale næringsgrunnet og dermed sysselsettingen. På den annen side har vi dem som ut fra miljøhensyn sier nei til ilandføring, fordi vi har stort behov for å redusere CO₂ utslippene.

Heidrunfeltet som vi nå har foreslått utbygget er først og fremst et oljefelt. Tallenes tale for selve oljeutvinningen er klar nok: Dette vil bli et svært lønnsomt prosjekt. Spørsmålet gjelder derfor håndteringen av den gassen som må tas opp samtidig med oljen. Vi står nå med to alternativer. Det ene

er å føre gassen ned igjen, til Heidrunfeltet og til et nabofelt som det nå viser seg kan brukes. Det andre alternativet er ilandføring av gass til bruk for industrielle prosjekter.

I mange saker vil vi oppleve den store utfordringen det er å bygge bro mellom hensynet til industriell utvikling, miljø og økonomi. Det er en type sak hvor beslutningene vil ha langtreckende betydning. Utviklingen av våre nye industriprosjekter må sees i sammenheng både med det nasjonale og det internasjonale arbeidet for å redusere miljøskadelige utslipp.

Regjeringen valgte derfor å si ja til oljeutbygging, og å arbeide videre i inntil ett år med den endelige beslutningen om gassløsning på Heidrun.

Ingen bør glemme størrelsen og betydningen av det prosjektet som nå får grønt lys. Utbyggingen av feltet dreier seg om en investering på rundt 20 milliarder kroner. I anleggsfasen vil det sysselsette ca. 2000 personer på årsbasis; driftsfasen vil - etter produksjonsstart i 1995 - gi 800 nye arbeidsplasser til godt inn i neste århundre. Disse fordeler seg på driftsorganisasjonen i Stjørdal, forsyningsbasen i Kristiansund og plattformen til havs. I disse tider, hvor vi alle står sammen bak ønsket om å sikre sysselsettingen på varig basis, bør dette i seg selv være et gladbudskap.

Vi kan også slå fast at prosjektet som helhet ikke vil tape fremdrift gjennom et slikt opplegg. Selvom vi venter med å ta beslutningen om gassen, vil alle de nødvendige anleggene - enten det blir ilandføring eller lagring på feltet - stå produksjonsklare til rett tid.

EØS-DELEN

Avtalen mellom EFTA og EF vil prege vårens politiske debatt. I

dagspressen og i det som nå vokser frem som en ny NEI TIL EF bevegelse, er det mange som prøver å fortelle oss at vi heller ikke trenger noen EØS-avtale. 12 professorer i sosialøkonomi tas nå som sannhetsvitner for at vi kan bygge videre på frihandelsavtalen fra 1973 selv om EF i 1992 vil være noe ganske annet enn den gang - et samlet, indre marked.

La meg da først få minne om at vi for to år siden hadde en grundig debatt om Norge kunne klare seg med denne avtalen av 1973, stilt overfor den nye utfordringen fra EF's indre marked og den generelle utviklingen i den internasjonale konkurransen.

Det var da et bredt stortingsflertall som kom til at dette ikke ville være tilstrekkelig. Derfor valgte Stortinget å følge de andre EFTA-landene, i et felles forhandlingsopplegg overfor EF-landene. Etter en runde med kartlegging og sonderinger startet forhandlingene i juni i fjor. Det ser nå ut for at avtalen blir ferdigforhandlet før sommeren. Deretter må Regjering og Storting ta stilling til om Norge skal slutte seg til avtalen, slik at vi kan iverksette den samtidig med EFs innføring av sitt "indre marked" - 1.1.1993.

Så er spørsmålet: Hvorfor strever vi med alt dette? Hadde det ikke vært greiere - og mindre belastende for partiet, Regjeringen og oss alle - om vi hadde latt være å ta opp så kompliserte saker?

Forhandlingene som nå pågår er av sentral betydning for Norge. De dreier seg om viktige rammevilkår for 90-årenes arbeid med å sikre verdiskaping og sysselsetting på varig basis. Vi må nå trygge nasjonale interesser ved å videreutvikle forbindelsene med EFTA- og EF-landene som til sammen mottar 90% av vårt eksport. Hovedoppgaven er å få en avtale som sikrer norske bedrifter like konkurransevilkår med sine vest-europeiske konkurrenter - i et marked med rundt 370 millioner innbyggere. Vi har ikke råd til å bli stående utenfor - og risikere at kapital og arbeidsplasser flytter ut.

Påstandene om at en EØS-avtale vil svekke mulighetene for å føre en selvstendig økonomisk politikk er ikke holdbare. EØS-avtalen medfører ingen spesielle begrensninger i mulighetene for å utforme en selvstendig økonomisk politikk, verken i vår helse- og sosialpolitikk eller i vår skatte- og avgiftspolitik, som igjen er det viktigste for vår velferds-, fordelings- og distriktspolitikk.

Så blandes bevisst tingene sammen. I går kveld hørte jeg et nytt eksempel på at stortingsrepresentanter gir i beste fall - villedende informasjon ute i landet. GATT og importvern er ikke noe argument mot en EØS-avtale! Tenk på epler og pærer - og på Køfri!

Et lite land, med stor avhengighet av eksport- og importvirksomhet, trenger sikkerhet og garanti fra et internasjonalt regelverk - et regelverk som blir etterlevet likt i de ulike landene. F.eks. trenger vi dette som vern mot å bli rammet av påstander om dumping, straffetoll og andre reaksjoner, slik vi har sett for aluminiums- og ferrolegeringsindustrien og for vår oppdrettslaks. Dette er bransjer som er særlig viktige i distrikter med få andre muligheter for sysselsetting. Dette årsmøtet vet hva jeg da snakker om! Norske bedrifter har for lengst merket de omstillinger som følger av den nye utviklingen innenfor EF. Landene i EF knytter seg stadig sterkere sammen - slik at vi gradvis kan bli stengt ute.

Vår frihandelsavtale med EF er som kjent i hovedsak begrenset til handelen med industrivarer. Den gjelder ikke handel med tjenester og fanger ikke opp utviklingen på viktige samarbeidsområder så som miljøvern, utdanning, forskning, kultur og sosiale spørsmål.

Det punkt hvor kanskje vår frihandelsavtale med EF har vist sin største svakhet er at den ikke gir vår eksportindustri noe effektivt forsvar mot det farlige våpenet som heter antidumping.

Klarer vi å etablere en EØS-avtale som effektivt avskaffer slike handelshindringer og som skaper like vilkår for konkurranse, vil området være som et hjemmemarked for norske bedrifter.

Da vår handelsminister gav sin første redegjørelse, ble hun sterke kritisert av enkelte. Hun sa som sant er - at en handelsavtale ikke er noe alternativ til EØS. Denne holdning ble kraftig avvist med følgende resonnement: Sitat: "Hun begrunnet dette med hensynet til den eksportrettede industrien, men de fleste arbeidsplassene her i landet er i skjermene næringer og de lever bedre med en frihandelsavtale". Ja, med en slik innfallsvinkel kan vi jo glemme hele problemet med at vi trenger å være konkurransedyktige. La meg bare slå fast; Vår fremtidige økonomi og sysselsetting kan ikke bygge på at vi kan leve her i landet uten inntekter fra et eksportrettet næringsliv. Å glemme det er å lure seg selv. Det vet alle i denne salen!

EØS-forhandlingene går nå inn i en avgjørende fase. For Norge blir det helt sentralt å få skikkelige løsninger for fiskerne og fiskeindustrien. I dag er det høy toll i EF på bearbeidede fiskeprodukter. La meg kort nevne fire temaer som arbeiderbevegelsen er sterkt opptatt av som ledd i EØS-avtalen:

- EØS-avtalen må sikre oss retten til å opprettholde og videreutvikle høyere standarder innen helse, sikkerhet og miljø. I stedet for å snakke om varige unntak på dette området, opprettholder vi retten til å ha høyere standarder.
- Konsesjonslovene må styrkes, ikke svekkes. Dagens konsesjonslover diskriminerer overfor utlendinger. Regjeringen vil i stedet vurdere å legge fram lovforslag som innebærer generell konsesjonsplikt

uansett om eier er norsk eller utenlandsk. Konesesjonsplikt kan inntre f.eks. over en viss eierandel, ut fra antall ansatte, omsetning, offentlig FOU-innsats i bedrifter og - selvfølgelig - forsvarsmessige hensyn.

Kapitalens nasjonalitet alene er ikke verken noen sikkerhet eller det motsatte, for arbeidsplassene. Såkalt slakting av bedrifter kan like gjerne følge av norsk kapital og norske eiere. Det har vi altfor mange eksempler på. Derfor er det så viktig å få konsesjonsregler som sikrer oss mot alle typer av spekulative oppkjøp.

- Fra fagbevegelsen i EFTA er det reist krav om at den sosiale dimensjon må sterkere inn i forhandlingene. Dette dreier seg først og fremst om forhold knyttet til arbeidslivet og arbeidstakernes rettigheter. Vi kan beholde våre regler - la det være klart, men fagbevegelsen er også opptatt av et mer forpliktende samarbeid - og bedre regler i andre europeiske land. Regjeringen vil aktivt kjøre fram disse spørsmålene i forhandlingene.
- Mulighetene for å eksportere norske varer- og tjenester til offshoresektoren må styrkes, ved at norske leverandører, f.eks. i verkstedindustrien, også får adgang til europeiske markeder, spesielt den britiske sokkel. Her skal vi huske at det i dag ikke er norsk sokkel som er lukket for åpen internasjonal konkurranse. Vi har derfor krevd retten til å iverksette beskyttelsesklausuler, dersom det oppstår store ubalanser.

Vi har også registrert at det nå blir hevdet at den nye regjeringen skal ha frafalt alle krav om varige unntak. La meg derfor slå fast at da vi overtok forelå det bare ett slikt

krav - det som gjaldt konsesjonsreglene og som alle visste måtte vurderes.

Samtidig må jeg understreke: EØS-avtalen skiller seg fra EF-medlemskap. I EF går medlemslandene inn i et enda tettere politisk fellesskap; med felles landbrukspolitik, felles fiskeripolitikk, harmonisering av avgiftspolitikken og en felles handelspolitikk overfor tredje-land. Samarbeidet i EF om utenriks- og sikkerhetspolitikken og spørsmålet om økonomisk og pengemessig union, faller heller ikke innenfor rammen av EØS-avtalen.

EØS-avtalen vil styrke de norske bedriftenes muligheter ved at de får de samme vilkår som sine europeiske konkurrenter. Men det er ikke dermed sagt at norske bedrifter vil kunne møte fremtiden uten problemer. Skal vi gjøre oss full nytte av de mulighetene som åpner seg, må vi også innstille oss på omstillinger som på kort sikt kan bli både brysomme og vanskelige. Det er først og fremst de skjermede bransjene som vil få de største omstillingsoppgavene, slik vi lenge har vært klar over. Den utfordringen har norsk næringsliv uansett. Vi må kunne hevde oss i den internasjonale konkurransen.

Derfor er det så viktig at vi i fellesskap og i tide ser for oss hva disse oppgavene vil gå ut på, i form av nye krav til forskning, produktutvikling, bedriftsorganisering, salgsarbeid og samarbeid mellom bedrifter. Utviklingen fremover i 1990-årene vil stille klare krav i så måte: Det vil bli en skarpere konkurranse som vi ikke kan velge oss bort fra, uansett hvilket syn vi måtte ha på ulike samarbeidsformer i Europa.

La meg også få understreke: Å øke verdiskapingen og styrke sysselsettingen er en oppgave som må gjelde alle deler av vårt samfunn. Vi kan ikke være foruten mobilisering av lokale krefter - både i kommuner, regioner, fylkeskommuner og lokalt næringsliv.

Det er behov for en ny næringspolitisk offensiv som retter seg mot det lokale planet. Det er en rekke offentlige virkemidler og instanser i sving, både statlige og kommunale, som har til hensikt å styrke den lokale næringsutviklingen - i form av lånemuligheter, tilskuddsordninger, veiledningstjenester og offentlige næringskonsulenter. Vi kan vel også slå fast at det ikke er mangel på gode hensikter og vilje til å skape ny virksomhet rundt om i kommuner og regioner. Men vi må spørre oss om det kan være andre og mer effektive måter å stimulere til nyskaping og bedriftsutvikling på, enn dem vi i dag har.

Vi må også spørre om den private sektor selv kan spille en større rolle når det gjelder å formidle kompetanse og erfaring fra de etablerte bedrifter til de som vil starte ny virksomhet og til småbedrifter i vekst.

Inntrykket mitt er at det ikke er antallet virkemidler som er for lavt, eller at vi har behov for nye etater og kontorer. Det vi må gjøre er å styrke samordningen og treffsikkerheten innenfor det apparatet som foreligger, og å finne fram til mer effektive samarbeidsformer mellom det offentlige og bedriftene. Jeg har også stor tro på de mange forsøkene vi nå ser utvikle seg til næringsssamarbeid på tvers av kommuner, hvor det er det regionale næringsliv som danner basis for tiltakene - og ikke de mer formelle kommunegrensene. Den næringspolitiske offensiven vi nå trenger, bør legge spesiell vekt på å stimulere disse lokale prosessene.

Årene -89 og -90 brakte radikale - og positive - endringer i hele det internasjonale bildet. Den kalde krigen var definitivt forbi. Vi kunne se et helt annet og nytt Europa enn det som ble resultatet av fem års krig og dyp splittelse mellom øst og vest.

Nå spres det frykt og pessimisme påny - denne gang med utgangspunkt i Midt-Østen, der krigens redsel igjen preger oss alle, etter at diktatoren Saddam Hussein, helt uprovosert

annekterte det lille nabolandet Kuwait.

I dag beklager vi alle dypt at det ble nødvendig å bruke makt for å gjennomføre kravet om full iraksk tilbaketrekning. Vi håper krigen vil bli kortvarig. Vi fordømmer Saddam Husseins brutale overgrep mot Kuwait og terrorangrepene mot Israel. Vi føler sterk sympati med de mennesker som dag etter dag må leve i frykt for terrorens redsler.

USA og Sovjetunionen står for første gang på samme side i en konflikt. Dette er en avgjørende forutsetning for at FN har kunnet opptre med myndighet og som den globale sikkerhetsorganisasjon som var hensikten da FN ble opprettet. Vi slutter opp om de vedtak som er fattet i FN.

Utentilnærmingen mellom Øst og Vest ville vår evne til å møte krisen i Midt-Østen, gjennom et bredt internasjonalt samarbeid og beslutninger gjennom FNs Sikkerhetsråd ikke vært mulig.

Den norske støtte til FN og den flernasjonale styrke kommer til uttrykk på mange plan og har en form som er naturlig ut fra Norges tradisjoner og vår ekspertise. For oss er det rimelig å legge vekt på å redusere påkjenningene for de mennesker som lider og å bidra til å bekjempe miljøskadene. Utenriksdebatten i Stortinget sist mandag viser at det er et flertall i Stortinget bak regjeringens linje.

Derfor er det beklagelig at Høyre og Fremskrittspartiet forsøker å så splid og fremme snevre partipolitiske målsettinger i den alvorlige situasjon som nå foreligger. Det gjør ikke saken bedre at partiet Høyre opptrer uten fast holdning og perspektiver på det som skjer.

Høyre og Fremskrittspartiet har forsøkt å skape det bilde at Norge ikke aktivt slutter opp om de beslutninger som er fattet i FN. Dette er ikke riktig. Den norske støtte er kommet håndfast til uttrykk gjennom en lang rekke tiltak, hovedsaklig

av humanitær karakter. Faktum er jo at Norges bidrag ligger klart i forkant av støtten fra de land som vi naturlig kan sammenligne oss med.

Samtidig har regjeringen sagt klart fra om at vi vurderer ytterligere tiltak. Diskusjonen om tallstørrelser blir derfor lite meningsfylt i den prosess vi står midt oppe i og der det gjøres løpende vurderinger av hvordan Norge best kan bidra. Regjeringen står hele tiden i nær kontakt med andre land og med internasjonale organisasjoner.

I uken som gikk ble det holdt møter i Washington hvor Norge, slik det også fremgikk av utenriksdebatten, gav uttrykk for at vi ville øke våre bidrag. Stortingets utenrikskomite vil bli orientert nærmere om Regjeringens konkrete oppfølging allerede i morgen.

Norges bidrag må også vurderes ut fra vårt internasjonale engasjement generelt. Vår høye utviklingshjelp, vårt engasjement overfor Øst-Europa og i FNs fredsbevarende operasjoner hører også med i det helhetlige bildet.

Jeg finner grunn til å minne om at Norge ikke har bidratt til å bygge opp den irakske militærmakt. Det er andre land som ved våpenleveranser eller på annen måte har styrket Saddam Hussein, og som må bære et tungt ansvar. Dette er en utfordring til det internasjonale samarbeidet for fred og sikkerhet. Jeg håper vi nå endelig kan få større forståelse for kravet om avtaler og skikkelig kontroll med våpenhandelen, med de tragiske erfaringer en hel verden nå er blitt tilskuer til.

Igjen dreier det seg om felles ansvar - om vilje til forpliktende samarbeid - og om regler som kan gi oss en tryggere hverdag - og en tryggere verden.

For sosialdemokratiet er det alltid en oppgave å mobilisere

for å vinne kampen om den kollektive fornuft. Det er en kamp om holdninger og verdier - om å trekke opp visjoner og retningsvalg ut fra våre egne erfaringer.

Det er hva det gjelder - i menneskenes hverdag rundt om i vårt eget land - og når vi skal bidra til en bedre og fredeligere verden. Vår oppgave er den samme: Å skape holdninger og oppslutning om sentrale verdier for vår framtid: solidaritet, ansvar og medmenneskelighet.

La oss da aldri glemme:

Sosialdemokratiet betyr vilje til forandring. Tro på at det nytter. Mennesket kan forme sin egen framtid. Vi har ansvaret for å forme virkeligheten - og styre utviklingen gjennom felles løft og felles ansvar.

Derfor gleder vi oss - derfor forbereder vi oss til sammen å satse for vår politikk og våre verdier også i de kommende måneders møte med velgerne!